

REGIONALT SERVICEPROGRAM FÖR LANDSBYGDEN I KRONOBERGS LÄN 2014–2018

INLEDNING

UPPDRAGET

Regeringen har gett berörda länsstyrelser i uppdrag att utarbeta och genomföra regionala serviceprogram 2014–2018. De län där landsting, samverkansorgan eller kommun ansvarar för servicefrågorna har fått regeringens erbjudande om ta fram motsvarande. Programmen ska redovisas till Näringsdepartementet senast den 14 mars 2014 och börja genomföras den 1 april 2014.

Regeringen konstaterar att tillgänglighet till grundläggande service för kvinnor, män och företag är en viktig del i att skapa attraktiva livs- och boendemiljöer i alla delar av landet. Tillgänglighet till service är en av många viktiga förutsättningar för att kunna ta tillvara tillväxtpotentialen i hela landet.

I sitt beslut om serviceprogram 2014–2018 lyfter regeringen fram positiva erfarenheter från serviceprogrammen 2010–2013. Satsningar på samverkans-lösningar har genomförts mellan till exempel kommuner, företagare och det civila samhället. Nya typer av mötesplatser har växt fram, kopplingen till näringslivets utveckling har blivit tydligare och samordningen mellan olika aktörer har utvecklats.

RIKTLINJER

Tillväxtverket har på uppdrag av regeringen tagit fram riktlinjer för hur programmen ska se ut. Vid framtagandet ska erfarenheter från tidigare program tas tillvara. Programmen ska bygga på en analys av behovet i länet och utformas för att i möjligaste mån samverka med övriga program för regional tillväxt. Kontinuerlig uppföljning och utvärdering ska göras under perioden.

Tillväxtverket trycker i riktlinjerna på det kommunala engagemanget. Hur detta kan uppmuntras och understödjas ska särskilt beskrivas i programmet. Håll-barhetsdimensionerna ska beaktas med särskild fokus på jämställdhet mellan kvinnor och män, integration, mångfald och miljö.

Inom ramen för serviceprogrammet ska arbete bedrivas som fortsättningsvis bidrar till att

- befintliga och nya satsningar på samverkanslösningar uppmuntras och initieras
- nya typer av mötesplatser växer fram
- främja samordning mellan aktörer och insatser för att öka tillgängligheten till service i gles- och landsbygder för kvinnor, män och företag
- tydliggöra kopplingar mellan tillgänglighet till service och näringslivets utveckling

Utifrån programmets prioriterade insatsområden ska årliga handlingsplaner tas fram som beskriver insatserna för det närmast kommande året. I programmet ska finnas en uppföljnings- och utvärderingsplan som beskriver hur genomförda insatser ska följas upp, hur resultat och måluppfyllelse ska utvärderas samt hur resultaten ska tas tillvara för att bidra till lärande.

HUR PROGRAMMET HAR TAGITS FRAM

Under föregående programperiod 2009–2013 hade landsbygdsprogrammet och serviceprogrammet ett gemensamt partnerskap. Skälet var att arbetet med servicefrågorna är en integrerad del av det övergripande arbetet med att utveckla landsbygden och att det därigenom är rationellt att samordna de båda programmen. I mångt och mycket är det också samma personer som är engagerade. Avsikten är att i alla fall tills vidare fortsätta enligt denna modell.

På grund av den knappa tiden för att ta fram serviceprogrammet och behovet av tätare möten än vad som normalt brukar hållas i det ordinarie partnerskapet, valde Länsstyrelsen att kalla en mindre krets för själva utarbetandet av det nya programmet. Gruppen bestod av de kommunala representanterna i partnerskapet, Regionförbundet södra Småland samt tre aktiva handlare.

Att integrera ett jämställdhetsperspektiv i tillväxtarbetet är centralt och regeringens intentioner kring detta kommer till uttryck i ett särskilt uppdrag i länsstyrelsernas regleringsbrev. I länets jämställdhetsstrategi finns bland annat serviceprogrammet med som ett av flera program/strategier där jämställdhets-integrering ska ske. Jämställdhetsdirektören har lämnat inspel till programarbetet.

I riktlinjerna trycker Tillväxtverket särskilt på det kommunala deltagandet. Utifrån detta uttrycktes önskemål från kommunalt håll om ett formellt remissförfarande så att en politisk behandling kan ske. Ett sådant remissförfarande har genomförts.

Önskemål om remissförfarande uttrycktes även från Regionförbundet södra Småland. Från 2015 övertar landstinget sannolikt det regionala utvecklings-ansvaret och därmed genomförandet av serviceprogrammet liksom stödet till kommersiell service. Det finns dock inga definitiva besked kring detta vid programmets skrivande.

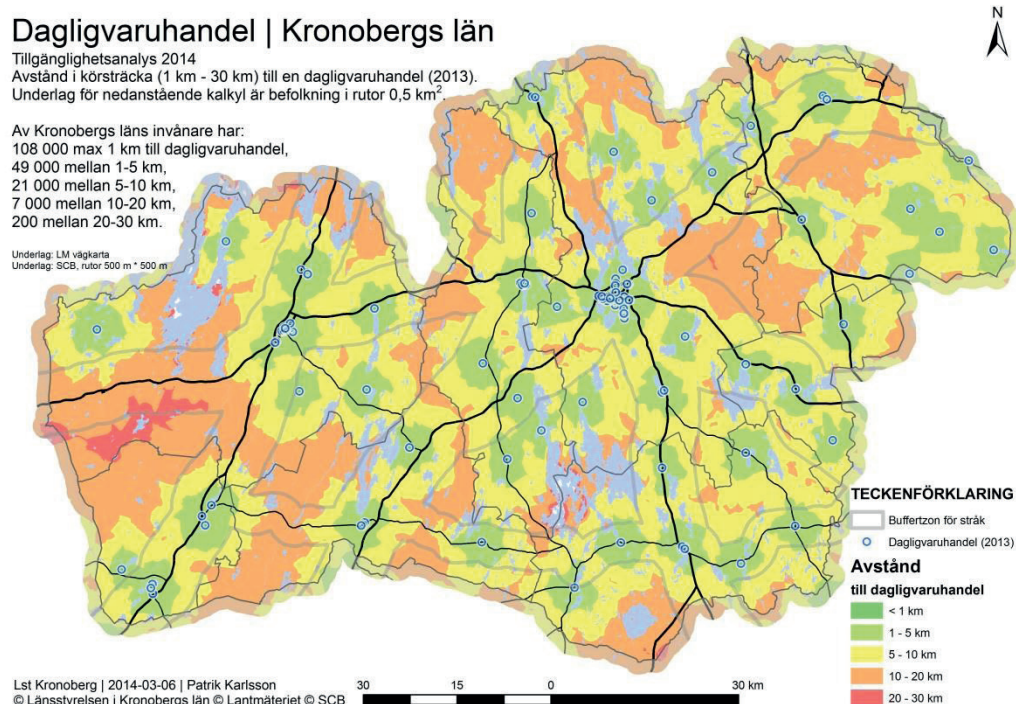
BAKGRUND

SERVICESTRUKTUR

DAGLIGVARUHANDEL

Efter att antalet butiker i Kronobergs län i stort sett halverades vart tionde år mellan 1970 och 2000 har nedläggningstakten påtagligt minskat under senare tid. Under programperioden 2010-2013 förhöll sig antalet mindre butiker som var ensamma på sin ort netto oförändrat. Emellertid lades butiker ned även under denna period men samtidigt tillkom butiker i orter där service tidigare hade varit nedlagd. Sammantaget innebär detta en positiv förändring av strukturen så till vida att färre människor har mer än 10 km till service i dagsläget än 2009. Därmed uppfylldes det övergripande målet i föregående program om att den andel av befolkningen som har längre än 10 km till service inte skulle öka. Dock bidrog även en fortsatt urbanisering och därmed minskande befolkning på landsbygden till att målet uppfylldes.

Som framgår av kartan nedan har drygt 7 000 personer mer än 10 km till dagligvaruservice. Av dess är 53 procent män och 47 procent kvinnor.

Med hänsyn till befolkningsmässiga och näringslivsmässiga förhållanden får nätet av dagligvarubutiker ännu betraktas som tillfredsställande. Strukturen är dock sårbar och ytterligare nedläggningar kan få betydande konsekvenser i form av påtagligt ökande avstånd till service för relativt många människor, företag och besökare, vilket verkar hämmande för en hållbar tillväxt på landsbygden.

DRIVMEDELSERVICE

Länsstyrelsen har inte förrän under senare tid kontinuerligt följt utvecklingen av drivmedelsservicen. Den befarade så kallade "mackdöden" ledde för några år sedan till ett ökat engagemang från Länsstyrelsens sida. Diskussionen om "mackdöden" startade i samband med att lagen om skyldighet att tillhandahålla förnybara drivmedel trädde i kraft den 1 januari 2009.

Många trodde att den nya lagen skulle innebära att ett stort antal drivmedels-anläggningar skulle få läggas ned. Ett antal mackar försvann också i samband med detta men företrädesvis i de lite större tätorterna där det redan fanns fler än en. Landsbygden blev relativt förskonad i och med att anläggningarna här sällan kommer upp i den försäljningsvolym som innebär krav på alternativt bränsle.

Bland annat för att bromsa en befarad nedläggning av drivmedelsstationer anvisade regeringen totalt över landet 30 Mkr i extra stöd till kommersiell service för perioden 2009-2010. I Kronobergs län användes hela det till länet fördelade beloppet för investeringar i drivmedelsanläggningar på landsbygden, vilket innebar att investeringsbehovet i denna sektor i stort tillgodosågs för flera år.

Någon enstaka nedläggning av drivmedelsanläggningar har trots allt ändå skett i Kronobergs län under programperioden 2009-2013 men konsekvenserna av dessa nedläggningar har varit begränsade eftersom det har funnits relativt närliggande alternativ.

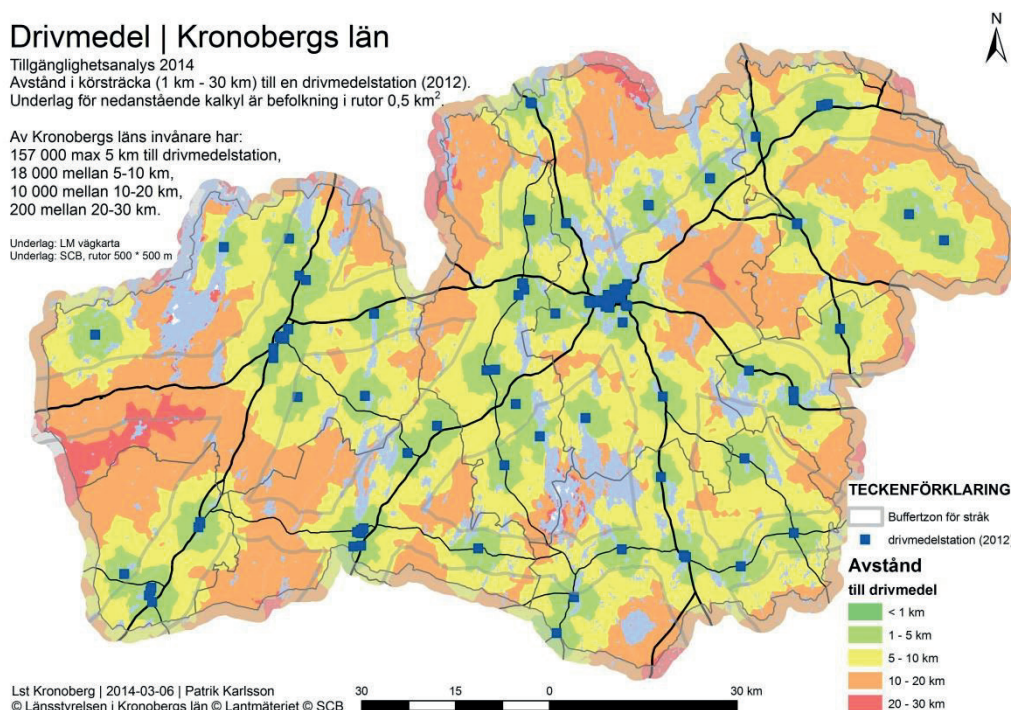
Länsstyrelsen bedömer att nätet av drivmedelsanläggningar utifrån geografiska och befolkningsmässiga förutsättningar fortfarande är tillfredsställande. Av länets befolkning har något mer än 10 000 personer längre än 10 km till drivmedels-anläggning. Av dessa är 52 procent män och 48 procent kvinnor.

Drivmedel | Kronobergs län

Tillgänglighetsanalys 2014
Avstånd i körsträcka (1 km - 30 km) till en drivmedelstation (2012).
Underlag för nedanstående kalkyl är befolkning i rutor 0,5 km².

Av Kronobergs läns invånare har:
157 000 max 5 km till drivmedelstation,
18 000 mellan 5-10 km,
10 000 mellan 10-20 km,
200 mellan 20-30 km.

Underlag: LM vägkarta
Underlag: SCB, rutor 500 * 500 m

GRUNDLÄGGANDE BETALTJÄNSTER

Riksdagen beslutade 2007 att lagen om grundläggande kassaservice skulle upphävas och ersättas med det politiska målet att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga kostnader. Till grundläggande betaltjänster räknas möjlighet att ta ut kontanter, möjlighet att betala räkningar och möjlighet för företagare att sätta in dagskassor. Som en följd av regeringens beslut lades Svensk Kassaservice ned vid årsskiftet 2008/2009 och i och med detta upphörde även lantbrevbäringen att hantera kontanter.

Länsstyrelserna fick i samband med denna förändring regeringens uppdrag att bevaka att de grundläggande betaltjänsterna fyller samhällets behov. Från 2013 har länsstyrelsernas uppdrag vidgats till att även omfatta medverkan till att vid behov hitta lösningar där service saknas inom rimligt avstånd. Bevakningsuppdraget samordnas av Länsstyrelsen i Dalarna och rapportering sker årligen till Näringsdepartementet.

Post- och telestyrelsen (PTS) fick i uppdrag att upphandla ersättningservice i områden där nedläggningen av Svensk Kassaservice innebar stora avstånd till service för befolkningen samt att även upphandla service för dem som av ålder eller funktionsnedsättning har svårt att nå denna service. Resultatet av PTSs upphandling blev etablering av betaltjänstombud i servicegleasa områden samt introduktion av Brevgirot för den senare gruppen. Inget geografiskt område i Kronobergs län var så utsatt att det omfattades av upphandlingen av betaltjänstombud. Användningen av brevgirot inskränkte sig till någon enstaka person.

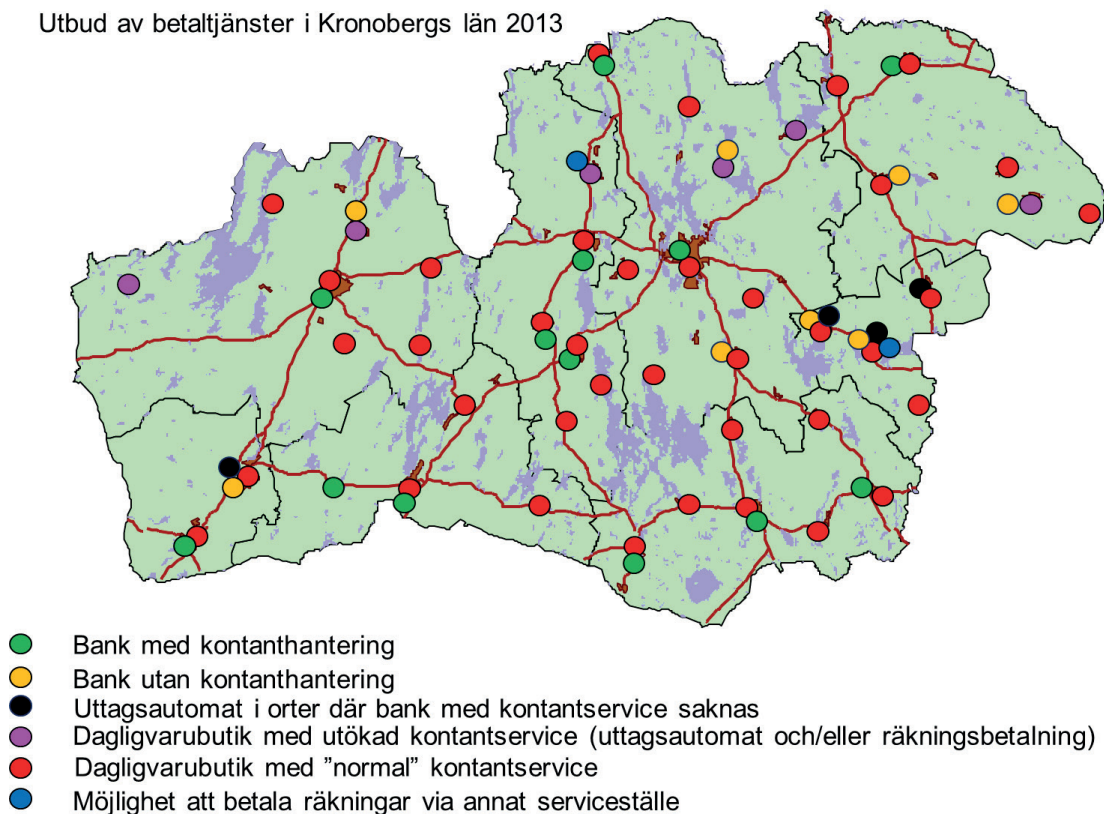
Samtidigt som Svensk Kassaservice lades ned skedde på allvar förändringar i servicenivån även inom bankvärlden. Kontor lades ner, kontanthantering upphörde och öppettider begränsades. För landsbygdens vidkommande var det i första hand Swedbank som minskade sin service i detta avseende. I Kronobergs län upprätthåller fortfarande Handelsbanken och Sparbanken Eken kontantservice i ett betydande antal orter.

Den minskade bankservicen har medfört att dagligvarubutikerna har fått vidkännas ett ökat tryck från allmänhet, föreningar och småföretag när det gäller kontantförsörjning. Flera butiker har investerat i utrustning för att klara efterfrågan och den nya rollen.

Trots den minskade servicen har Länsstyrelsen hittills, mycket tack vare butikernas utökade service, gjort bedömningen att de grundläggande betaltjänsterna fyller samhällets behov.

Fortsätter utvecklingen när det gäller bankservicen samtidigt som det kommer ytterligare en nedläggningsvåg bland butiker riskerar emellertid läget att bli bekymmersamt. Det finns därför all anledning att på ett tidigt stadium påbörja ett grundligare arbete kring kartläggning av behovet av betaltjänster i förhållande till utbudet, liksom av förutsättningarna för andra näringsidkare att ta på sig ytterligare service så att det finns en beredskap inför en förändrad situation. Hur kvinnor och män löser sina behov av betaltjänster varierar beroende på livssituation, ålder, datorvana och en rad andra faktorer. Hur IT-infrastrukturen byggs ut är en annan viktig faktor i sammanhanget.

Utbud av betaltjänster i Kronobergs län 2013

ARBETE HITTILLS OCH LÄRDOMAR AV TIDIGARE PROGRAM

En av hörnpelarna i genomförandet av tidigare serviceprogram har varit de projekt som har drivits av Föreningen för lanthandelns främjande, numera Landsbygdsmentorerna. Projektet har bland annat bestått i kompetensutveckling, mentorsservice och särskilda insatser som exempelvis tillgänglighetsbesiktningar med kopplade åtgärdsförslag som genomfördes under den senaste programperioden.

Mentorsservicen bedöms viktig och har efterfrågats av flera butiker. Det anses värdefullt med en extern resurs som ser verksamheten med andra ögon än handlarna själva. Denna typ av konsultinsatser är inte vanligt att butikerna själva köper in. Det finns alltså skäl att överväga att återuppta denna service i någon form under kommande programperiod. För att komma bort från projektformen har Länsstyrelsen tidigare försökt få till stånd en permanent modell för denna verksamhet och som också är konkurrensneutral.

Länsstyrelsen har också i samband med översynen av förordningen om stöd till kommersiell service verkat för en anpassning av förordningen för att möjliggöra en mer flexibel tillämpning när det gäller ändamål och stödnivåer.

I den senaste programperioden var en annan hörnpelare i arbetet projektet Lanthandeln

som ökat turistmål. Projektet, som har medfinansierats av Tillväxtverket, drevs i samverkan med kommunerna, Regionförbundet södra Småland, LRF, Hela Sverige ska leva och turistorganisationen Destination Småland. Syftet var att butikerna skulle bli bättre på att ta tillvara den potential till merförsäljning som turismen innebär och därmed också ytterligare bidra till en hållbar tillväxt på landsbygden.

Projektet omfattade aktiviteter inom samordning av service med kommunerna och då särskilt turistinformation samt aktiviteter kring tillhandahållande av lokal mat och den därmed sammanhängande logistikproblematiken. Erfarenheterna av detta förs vidare i kommande program i aktuella insatsområden.

I övrigt är Länsstyrelsens samverkan god med de flesta kommunerna och utöver partnerskapsmöten och strategiska samtal förs underhandsdiskussioner i servicefrågor rent allmänt och inte minst i frågor med koppling till den kommunala verksamheten. Emellertid finns utrymme för förbättringar och det kan övervägas om ytterligare steg bör tas till en mer formaliserad tätare samverkan.

När det gäller stödhanteringen har Länsstyrelsen haft ambitionen att svara upp med investeringsbidrag till de dagligvarubutiker och drivmedelsanläggningar som ansöker och som uppfyller de formella kraven. Länsstyrelsen har i det sammanhanget försökt att premiera åtgärder som har en mer offensiv karaktär och som bidrar till tillväxten på landsbygden och inte endast handlar om att ersätta uttjänt utrustning.

En stor majoritet av företagsledarna inom dagligvaru- och drivmedelshandeln på landsbygden är män. Bland de 24 dagligvarubutikerna är det endast tre kvinnor som står som formellt ansvarig för företaget. Emellertid drivs verksamheter ofta som familjeföretag med båda parter involverade. Statistik över hur stödmedel fördelas mellan könen blir därför i stor utsträckning missvisande.

Länsstyrelsens medel för regionala tillväxtåtgärder är begränsade. De extramedel som regeringen vid olika tillfällen har fördelat till stöd till kommersiell service har därför varit värdefulla. Extrapengarna har inneburit att Länsstyrelsen till exempel har kunnat tillämpa en något högre stödnivå än normalt i vissa fall och därmed påtagligt kunnat bidra till att vissa strategiska utvecklingsåtgärder har kunnat genomföras. Samordning av bibliotek, café och dagligvarubutik i Lidhult är ett nationellt uppmärksammat sådant exempel liksom nybyggnad av butik i Linneryd.

ANALYS

Nätet av dagligvarubutiker och drivmedelsanläggningar i Kronobergs län bedöms som tillfredsställande och i dagsläget relativt stabilt. Men som tidigare har nämnts är strukturen sårbar och ytterligare nedläggningar kan få betydande konsekvenser för tillgången till service för kvinnor och män som lever på landsbygden. Ett utglesat servicenät får också konsekvenser för turism och företagande och därmed för förutsättningarna för hållbar tillväxt.

Det finns därför ett fortsatt behov av att arbeta med att förbättra lönsamheten i dagligvarubutiker såväl med attraktivitetshöjande som med kostnadssänkande åtgärder. Det kan gälla att på ett attraktivt sätt erbjuda ett varusortiment som tillfredsställer olika köpmönster hos fastboende kvinnor och män, företagare och besökande. Här kan emellertid butikslokalernas fysiska förutsättningar lägga hinder i vägen för alltför omfattande åtgärder. Likaså kan svårigheter kring logistik utgöra en begränsning. Arbete kring detta gjordes i föregående program men det finns behov av fortsatta ansträngningar inom detta område.

Aktiviteter och utökad service för att utveckla butiken som bygdens mötesplats har nått framgång på flera håll. En rad goda exempel på åtgärder finns redan som kan anpassas efter respektive butiks olika förutsättningar.

Investering i ny inredning och utrustning innebär ofta en besparing när det gäller direkta driftskostnader samtidigt som det kan innebära rationellare verksamhet i övrigt och en höjd attraktivitet för butiker och drivmedelsanläggningar.

Ett flertal företag i länet har inte den ekonomiska kraften att utan ett betydande stöd genomföra större investeringar. För ett mindre antal är den ekonomiska situationen sådan att verksamheten inte mer än går ihop. Sårbarheten i butiksnätet har inneburit att servicebidrag har fått tillgripas i vissa lägen för att kunna bibehålla servicenivån i länet.

Beroende på vilken kedja man tillhör varierar den stöttning och service butiker får från centralt håll. Vissa butiker är kedjelösa och har därmed ingen stöttning alls. Behovet av mentorsinsatser är därför större eller mindre men bedöms finnas i någon form hos i stort sett samtliga butiker. Ofta är man relativt ensam som handlare även om man har kontakt med kollegor.

Samverkan med kommunerna kring kommunal service och information har utvecklats de senaste åren och är en faktor som kan bidra till att vidmakthålla ett brett serviceutbud på landsbygden. Även i övrigt är kommunernas engagemang viktigt och att det finns en helhetssyn på landsbygdsfrågorna som spänner över kommunens olika förvaltningar. Det är alltid en risk i alla myndigheter med ett brett åtagande att stuprörstänket får råda.

Bidraget till butikernas hemsändningsverksamhet är en viktig kommunal insats för service till kvinnor och män som inte själva har möjlighet att utföra sina inköp på plats i butik. Ett bidrag som täcker butikernas kostnader bidrar till att denna service kan upprätthållas på en hög nivå. Det är viktigt att komma ihåg att butikerna i samband med hemleveranserna även gör en stor social insats utöver själva varuförsörjningen.

Hos flera butiker i länet finns ett lokalt engagemang från befolkningen på olika sätt. Det

kan bestå i att man via en ekonomisk förening driver verksamheten, äger butiksfastigheten eller gör båda delar. Det finns också exempel på lösare engagemang som tar sig uttryck på olika sätt. Samverkan mellan butik, lokala föreningar och företag är en viktig del när det gäller att skapa förutsättningar för utvecklad service och hållbar tillväxt på landsbygden. De exempel som finns i länet visar att det är möjligt att driva en egen butik om man sluter sig samman. Risken är emellertid att verksamheten står och faller med engagemanget hos enskilda eldsjälar. Det är därför viktigt att arbeta med att stimulera och understödja lokala initiativ för att få en långsiktighet i verksamheten.

Ett exempel på hur man kan stimulera lokalt engagemang är Landsbygdens dag som varje år arrangeras av Hela Sverige ska leva Kronobergs län. Denna aktivitet utvecklas sakta men säkert år från år och målet är att den ska spridas till så många platser som möjligt i länet. Syftet är att öka engagemanget och samarbetet lokalt mellan föreningslivet, lanthandlare och övriga landsbygdsföretag.

Tillgång till grundläggande betaltjänster är viktigt inte bara för de boende utan inte minst för företagande och besökande. Kortbetalningar och betalningar med andra tekniska lösningar blir allt vanligare men fortfarande är kontanterna nödvändiga i vissa sammanhang. Enligt bedömare kommer kontanterna att stå för en stor del av betalningarna under överskådlig tid.

I och med att bankerna i betydande grad har dragit sig tillbaka från landsbygden har dagligvarubutiker med flera fått ta ett allt större ansvar för kontantförsörjningen. Det är i och för sig både positiva och negativa aspekter med detta. En positiv aspekt är att vid ett lagom utflöde av kontanter behöver butikerna inte bekymra sig över transport av dagskassar, vilket också har blivit ett problem genom bankernas minskade service. Är emellertid efterfrågan på kontanter från kunder större än inflödet måste butiken begränsa sin service i det avseendet, alternativt skaffa kontanter från annat håll. Flera butiker i länet har vidtagit åtgärder för att klara den ökande efterfrågan på kontanter.

Fortgår bankernas neddragningar på landsbygden är snart dagligvarubutiken den sista utposten för tillhandahållande av kontanter. Det är angeläget att en systematisk genomgång av kommunerna görs för att klargöra vilka åtgärder som kan krävas från samhällets sida för att tillfredsställa ett framtida behov av kontanthantering.

AVGRÄNSNING

Föreliggande serviceprogram omfattar i första hand grundläggande kommersiell service som dagligvaruhandel, drivmedelshandel och betaltjänster. Annan kommersiell och offentlig service omfattas i de fall det handlar om samverkan och eller samlokalisering med ovan nämnd service. Även åtgärder i till exempel infrastruktur med koppling till upprätthållande av grundläggande kommersiell service kan ifrågakomma.

Som tidigare har nämnts har servicestrukturen nu den glesheten i länet att alla butiker och drivmedelsanläggningar som är ensamma på sin ort får anses prioriterade och kan därmed komma i åtnjutande av stöd enligt förordningen om stöd till kommersiell service, SFS 2000:284. Tillämpade stödnivåer anpassas efter tillgängliga medel, butikernas ekonomiska situation och investeringens syfte. Butiker med en omsättning överstigande cirka 20 Mkr när det gäller dagligvaror beviljas stöd endast om det finns särskilda skäl. Dessa butiker bedöms ha en ekonomi att själva kunna klara nödvändiga investeringar. Det kan dock finnas omständigheter som gör att stöd ändå kan övervägas.

HÅLLBAR UTVECKLING

Det regionala serviceprogrammet ska bidra till hållbar tillväxt på landsbygden. Beröringspunkterna med de olika hållbarhetsdimensionerna är flera och påtagliga. Ett väl täckande nät av serviceställen innebär att resebehovet minskar och därmed sammanhängande påfrestningar på miljön. Det innebär stora problem att kollektivtrafikförsörja en glest befolkad landsbygd varför beroendet av en eller flera bilar för resor och transporter är stort. Modern utrustning som kylar och frysar har oftast lägre miljöpåverkan än äldre, inte minst när det gäller energiförbrukning. Tillhandahållande av förnybara bränslen vid drivmedelsanläggningar på landsbygden underlättar ägandet av fordon som drivs med denna typ av bränslen.

Sociala aspekter på boende och företagande på landsbygden uppmärksammas allt mer. Det så kallade livspusslet måste fungera för både kvinnor och män. En del i detta är att man måste sträva efter att service så långt möjligt tillhandahålls på sådant sätt att den passar och tillfredsställer både kvinnor och män i olika livssituationer. Kvinnor arbetspendlar över kortare sträckor än män och får fortfarande ofta dra det tyngsta lasset när det gäller hemarbete. Service till en ökande andel nya svenskar med annan matkultur boende på landsbygden är också en utmaning

Serviceföretag på landsbygden drivs ofta som familjeföretag med båda vuxna arbetande i företaget. I de flesta fallen står mannen som ansvarig och företagsledare. Trots att ansträngningar görs för att öka kvinnors företagande är det mera sällan kvinnor står som ensam ansvariga och driver butiker på landsbygden.

GENOMFÖRANDE

KOPPLING TILL ANDRA PROGRAM

Samtidigt som serviceprogrammet arbetas fram pågår Länsstyrelsens arbete med handlingsplan för det nya Landsbygdsprogrammet. Servicefrågorna utgör en integrerad del i landsbygdsutvecklingen som helhet och kommer att föras in i det pågående arbetet med handlingsplanen. Ett gemensamt partnerskap för de båda programmen borgar för att dubbelarbete undviks och att samordningsmöjligheter kan tas till vara.

Regionförbundet södra Småland har beslutat att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi, RUS, och ett intensivt arbete pågår med detta. Länsstyrelsen bidrar aktivt till arbetet och har en särskilt utsedd kontaktperson som samordnar det interna arbetet inom myndigheten.

En utgångspunkt i arbetet har varit att utnyttja redan pågående processer och nätverk. Ett omfattande arbete har gjorts för att inventera all verksamhet med koppling till RUS-arbetet. Det är process- och nätverksledares roll att svara för att respektive program och strategier kopplas till RUS-arbetet. Information om RUS-arbetet har hållits såväl vid partnerskapsmöte som vid möte med arbetsgruppen för serviceprogrammet. Serviceprogrammet har också koppling till länets jämställdhetsstrategi. Jämställdhetsintegrering av tillväxtarbetet lyfts särskilt fram i detta och serviceprogrammet är ett av flera program som blir föremål för integrering.

PARTNERSKAPET

Landsbygdsprogrammet och serviceprogrammet kommer i varje fall under 2014 att ha ett gemensamt partnerskap. Partnerskapet är brett sammansatt för att täcka in olika aspekter av landsbygdens utveckling. Eftersom servicefrågorna är så nära sammankopplade med landsbygdsfrågorna i övrigt är det i mångt och mycket samma personer som är engagerade. Partnerskapet har i första hand funktionen som informations- och diskussionsforum med möjligheter för deltagarna att komma med inspel till omprioriteringar i programmet och till nya insatser. Ändringar i programmet ska förankras i partnerskapet. Det kan övervägas om det i samband med vissa aktiviteter är befogat att tätare samla en trängre krets för ett mer praktiskt deltagande i genomförandet.

Om ansvaret för programmets genomförande övergår till en annan organisation från 2015 får den nya organisationen ta ställning till hur partnerskapet ska organiseras.

KOMMUNALT DELTAGANDE OCH ENGAGEMANG

Ett successivt ökat kommunalt engagemang har noterats under loppet av den föregående programperioden. Det handlar mycket om ett ökat intresse för konkreta samordningslösningar både från kommunernas och från butikernas sida.

Kommunernas deltagande i genomförandet av programmet säkerställs till stor del genom ett kommunalt ansvar och deltagande i prioriterade områden och insatser. Efter önskemål från kommunala representanter i partnerskapet har programmet remitterats till kommunerna för politisk förankring.

PRIORITERADE OMRÅDEN

Programmets syfte är att bidra till en god tillgänglighet till kommersiell och offentlig service för boende kvinnor och män, besökare och näringsidkare på landsbygden, vilket ger förutsättning för en hållbar tillväxt.

Programmets övergripande mål är att nuvarande servicestruktur minst bibehålls och helst förstärks.

Utifrån bakgrundsbeskrivning och analys har nedanstående fyra prioriterade områden med vidhängande insatser lyfts fram. Samtliga insatser bedöms bidra till uppfyllande av programmets syfte och mål.

Det ska säkerställas att både kvinnor och män får del av insatser och bidrag samt är representerade i eventuella grupper

1. EFFEKTIVA ATTRAKTIVA DAGLIGVARUBUTIKER OCH DRIVMEDELSANLÄGGNINGAR

Mål: Ökad omsättning och förbättrat resultat.

Indikator: Antal företag som registrerat ökad omsättning och förbättrat resultat.

LST/RFSS/KOMMUNERNA FINANSIERAR HELT ELLER DELVIS KONSULTINSATSER AVSEENDE ÅTGÄRDER FÖR ÖKAD EFFEKTIVITET OCH ATTRAKTIVITET.

Insatsmål: Minst två generella insatser har erbjudits under programperioden.

Indikator: Antal erbjudna insatser.

Resultatmål: 75 procent av butikerna har anlitat konsulthjälp med avsikt att höja effektivitet och attraktivitet.

Indikator: Andel butiker som har utnyttjat erbjudandet.

Effektmål: Minskade kostnader och ökade intäkter.

Indikator: Antal butiker som har noterat minskade kostnader och högre intäkter till följd av insatsen.

GODA EXEMPEL NÄR DET GÄLLER ATTRAKTIVITETSÅTGÄRDER SPRIDS.

Insatsmål: Länsstyrelsen har tagit fram en exempelsamling på aktiviteter som uppdateras årligen och distribueras till dagligvarubutiker och drivmedels-anläggningar samt till kommunerna.

Resultatmål: Butikerna har information om framgångsrika aktiviteter som har tillämpats runt om i landet.

Indikator: Antal butiker som har tagit del av exempelsamlingen.

Effektmål: 5 av 24 butiker har inspirerats till att genomföra eller testa någon aktivitet.

Indikator: Antal butiker som har genomfört eller provat attraktivitetshöjande åtgärd.

LÄNSSTYRELSEN MEDVERKAR TILL ATT HITTA ÄNDAMÅLSENLIGA DISTRIBUTIONSLÖSNINGAR VID SÄRSKILDA BEHOV.

Insatsmål: Länsstyrelsen har inventerat lokala brister i leveranssystemet och utrett möjliga lösningar.

Indikatorer: Antal butiker där Länsstyrelsen har engagerat sig i leveransproblem.

Resultatmål: Samtliga butiker har utifrån sina förutsättningar tillgång till önskat sortiment till rimliga kostnader.

Indikator: Andel butiker som är nöjda med det sortiment de erbjuder.

Effektmål: Butikerna kan erbjuda ett sortiment som efterfrågas av kunderna och som därmed stärker butikerna.

Indikator: Andel kunder som är nöjda med butikens sortiment.

LÄNSSTYRELSEN BEVILJAR INVESTERINGSBIDRAG.

Insatsmål: Samtliga stödberättigade butiker och drivmedelsanläggningar har fått sina ansökningar beviljade utifrån tillgängliga medel och andra omständigheter.

Indikator: Andel beviljade ansökningar.

Resultatmål: Samtliga butiker har kunnat genomföra de investeringar man har sökt stöd för.

Indikator: Antal butiker som har genomfört investeringar.

Effektmål: Butikerna har genom modern utrustning och ändamålsenliga lokaler kunnat minska driftskostnaderna och ökat intäkterna.

Indikator: Kostnader och intäkter.

2. LOKALT ENGAGEMANG OCH SAMVERKAN

Mål: Butikerna har samverkan med lokala utvecklingsgrupper och lokalt näringsliv.

Indikator: Antal butiker med lokal samverkan.

DIALOG UPPRÄTTAS MED LOKALA UTVECKLINGSGRUPPER OM FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR SAMVERKAN MED BUTIKER.

Insatsmål: På samtliga orter med dagligvarubutik eller drivmedelsanläggning har kommunen tagit initiativ till diskussion.

Indikator: Antal initiativ.

Resultatmål: Samverkan har utvecklats.

Indikator: Antal butikerna med utvecklad samverkan.

Effektmål: Förbättrade ekonomiska förutsättningar för service och för ortens sociala utveckling och ekonomisk tillväxt.

Indikator: Antal butiker och lokala utvecklingsgrupper som upplever förbättrade utvecklingsförutsättningar.

DIALOG UPPRÄTTAS MED LOKALA FÖRETAG OM FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR SAMVERKAN MED BUTIKER.

Mål: På samtliga orter med dagligvarubutik eller drivmedelsanläggning har kommunen tagit initiativ till diskussion.

Indikator: Antal initiativ.

Resultatmål: Samverkan har utvecklats.

Indikator: Antal butiker med utvecklad samverkan.

Effektmål: Förbättrade ekonomiska förutsättningar för service och lokalt näringsliv och därmed ekonomisk tillväxt.

Indikator: Antal butiker och företag som upplever förbättrade utvecklingsförutsättningar.

3. KOMMUNERNAS ANSVAR OCH MEDVERKAN

Mål: Kommunal samverkan med butikerna är allmänt etablerad.

Indikator: Antal butiker som har servicesamverkan med kommunen.

KOMMUNINFORMATION OCH TURISMINFORMATION TILLHANDAHÅLLS I SAMVERKAN MED BUTIKERNA

Insatsmål: Samtliga kommuner har erbjudit butiker samverkanslösningar kring kommuninformation och turisminformation.

Indikator: Antal kommuner som har presenterat samverkanslösning.

Resultatmål: Samtliga butiker erbjuder åtminstone turistinformation enligt inom projektet

LANTHANDELN SOM ÖKAT TURISTMÅL FRAMTAGNA RIKTLINJER.

Indikator: Antal butiker som tillhandahåller turistinformation.

Effektmål: Butikernas roll som servicepunkt och mötesplats har stärkts. Indikator: Upplevd besöksfrekvens.

KOMMUNEN SER ÖVER TILLSYN OCH AVGIFTER UTIFRÅN ETT LANDSBYGDSPERSPEKTIV

Insatsmål: Samtliga kommuner har kartlagt tillsynsfrekvens och avgifter avseende dagligvarubutiker och drivmedelsanläggningar.

Indikator: Antal kommuner som har genomfört kartläggningen.

Resultatmål: Samtliga butiker och drivmedelsanläggningar upplever en skälig nivå när det gäller tillsynsbesök och avgifter.

Effektmål: Förutsättningarna för butikernas verksamhet har förbättrats.

Indikator: Förändring i tillsynsfrekvens och avgiftsnivåer.

KOMMUNERNA SER ÖVER HEMSÄNDNINGSBIDRAGET REGELBUNDET

Insatsmål: Samtliga kommuner som erbjuder hemsändningsbidrag har sett över bidraget i förhållande till kostnadsutvecklingen.

Indikator: Antal kommuner med aktuellt hemsändningsbidrag.

Resultatmål: Hemsändningsbidraget tillsammans med eventuella kundavgifter täcker butikens kostnad för hemsändningsverksamheten.

Indikator: Nivån på hemsändningsbidrag och kundavgift.

Effektmål: Ökade intäkter för butiken och förbättrad hemsändningsservice.

Indikator: Intäktsutveckling och antal hemsändningar.

4. TILLGÄNGLIGHET TILL BETALTJÄNSTER

Mål: Kvinnor, män och företag har tillgång till kontant-service och möjlighet till insättning av dagskassor inom rimligt avstånd och till rimlig kostnad.

Indikator: Tillgänglighet till kontant-service.

LÄNSSTYRELSEN MEDVERKAR TILL ATT KONTANTSERVICE ETABLERAS ELLER UPPRÄTTHÅLLS DÄR BEHOV FINNS.

Insatsmål: Alla kommuner har varit föremål för genomgång av tillgänglighet till kontant-service och förutsättningarna för butiker och andra näringsidkare att ta på sig ett ökat ansvar när det gäller betaltjänster har utretts.

Indikator: Antal kommuner som har utretts.

Mål: Länsstyrelsen har löst finansieringen för upprätthållande av betal-service där brister har noterats.

Indikator: Antal nya serviceställen som tillhandahåller kontanter.

Effektmål: Förutsättningarna för boende kvinnor och män, turism och företagande förbättras och därmed ekonomisk tillväxt.

Indikator: Tillgänglighet till kontant-service.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

Det regionala serviceprogrammet och genomförandeprocessen ska präglas av stor flexibilitet och hög beredskap för att möta ändrade förutsättningar. Vunna erfarenheter under programmens löptid ska snabbt kunna omsättas i omprioriteringar och förändrad inriktning av insatser. Serviceprogrammet kommer tills vidare att ha gemensamt partnerskap med landsbygdsprogrammet. Beroende på med vilken frekvens partnerskapet kommer att kallas kan det bli aktuellt att vid behov förankra programjusteringar med partnerskapet även mellan ordinarie möten.

Länsstyrelsen gör i januari varje år en särskild uppföljning av hur genomförandet av programmet fortskrider. Den allmänna serviceutvecklingen stäms av mot programmets övergripande syfte och mål. Med hjälp av angivna indikatorer utvärderas resultatet av genomförda åtgärder mot de mål som har formulerats för respektive åtgärd och hur resultaten på kort och lång sikt bidrar till uppfyllandet det övergripande målet.

De organisationer som har ansvar för enskilda åtgärder svarar själva för löpande uppföljning och rapporterar till Länsstyrelsen.

Genomförandet av serviceprogrammet avrapporteras vid ordinarie partnerskapsmöten cirka två gånger om året. Utifrån uppföljning och utvärdering tar partnerskapet ställning till behov av förändringar i program och handlingsplan. Information kommer också att lämnas till de serviceföretag som är föremål för programmets insatser. Detta bedöms utgöra tillräcklig spridning av programmets genomförande och resultat.

